

PeaceQuest International Remissvar på Utredningen om Kärnvapenförbudskonventionen

Utredaren föreslår att Sverige varken bör tillträda eller underteckna konventionen i dess nuvarande form.

Vi anser att Sverige bör signera och ratificera konventionen av följande skäl. Konventionen utgör kulmen av mångåriga ansträngningar från ett stort antal stater och civilsamhället världen över att förbjuda kärnvapen som är det sista massförstörelsevapnet som inte är förbjudet. 122 stater har ställt sig bakom konventionen som 70 stater har signerat och 17 har ratificerat. Utredaren hävdar att undertecknande och tillträde av konventionen försvårar Sveriges försvarspolitiska samarbeten. I praktiken handlar det om påtryckningar från USA:s sida. USA:s nedrustningsambassadör Robert Wood har drivit tesen att Sverige och USA:s säkerhetspolitiska samarbete kan ta skada av fördraget. Det är talande att kärnvapenmakterna har valt att inte delta i processen som ledde fram till fördraget. Dessa dagars svårartade konflikt i Kashmir riskerar att trappas upp till fullskaligt krig mellan Indien och Pakistan, båda kärnvapenstater. Det är USA som leder kampen mot konventionen med argumentet att den inte kommer att åstadkomma någon nedrustning. Sådana defaitiska argument är typiska i dessa sammanhang och har luftats förut, till exempel i debatten kring landminor och klustervapen. Kärnvapenförbudskonventionen är ett logiskt steg i mänsklighetens samlade ansträngningar att olagliggöra indiskriminerande massförstörelsevapen. ICAN har valt att fokusera på de humanitära konsekvenserna av ett kärnvapenkrig och lyckats samla en omfattande koalition bestående av över 500 samarbetsorganisationer i 103 länder varav vi är en i ett världsomspännande nätverk. Nobelpristagare som Desmond Tutu och Dalai Lama stödjer ICAN som bland annat samarbetar med överlevande från atombombningarna i Hiroshima och Nagasaki.

Kritikerna, inklusive utredaren, missar huvudpoängen med avtalet vilken är att stigmatisera kärnvapen. Direkt felaktiga uttalanden har förekommit i diskussionen när amerikanska diplomater på ambassadörsnivå har hävdat att konvention enbart är ett politiskt uttalande. Det är viktigt att understryka vikten av att förstå de folkrättsliga implikationerna av fördraget. Avtalet befäster och förstärker kärnvapenförbud som en folkrättslig norm. Kärnvapenmakterna förband sig att avrusta i och med undertecknandet av NPT och dess artikel 6. TPNW innebär en implementering av artikel 6. Fördraget är alltså i högsta grad kompatibelt med och underbygger NPT. Utredarens resonemang om dessa fördrags inkompatibilitet är felaktigt.

Utredaren driver vidare argumentet att fördraget omöjliggör nödvändiga avskräckningsdoktriners praktiska tillämpning. Fördraget behandlar dock inte avskräckningsdoktriner. Och att hävda att avskräckning med kärnvapen något som Sverige bör stå bakom är bakåtsträvande och rent av livsfarligt för vår och andras säkerhet. TPNW syftar till att alla kärnvapenstater, inklusive Nordkorea, Ryssland och Kina, ska signera och ratificera kärnvapenförbudet. Sverige bör vara en aktiv deltagare i att stärka denna folkrättsliga norm och verka för dess universalisering. Kärnvapenavskräckning är inte tillåtet

enligt folkrätten. I praktiken är det en oerhört riskfylld politik som vid ett flertal tillfällen har världen till randen av ett kärnvapenkrig, till exempel under Kubakrisen 1963.

Militärövningar inbegriper normalt sett inte kärnvapen och avtalet utgör inte ett hinder för sådana övningar. Ickespridningsavtalet undermineras inte och fördraget innehåller verifikationsmekanismer. Dessutom minskar konventionen möjligheten att utnyttja kryphål i NPT. USA hävdar att NPT inte gäller i krigstid men översynskonferensen av NPT 1985 slog fast att avtalet gäller under alla förhållanden.

TPNW bryter ny mark i och med att det förbjuder användning, innehav, testning, produktion, utveckling och spridning av kärnvapen. Det träder i kraft efter att 50 stater har ratificerat det. Sverige bör delta i att påskynda denna process. Det finns över 15000 kärnvapen. Nio länder har kärnvapen och Iran har ambitioner att skaffa sig dessa massförstörelsevapen. Utrikesminister Margot Wallström har uttalat att målet är att kunna underteckna TPNW. Det är oerhört angeläget att regeringen inte backar från detta besked. Utredaren går på linjen att konventionen måste vidareutvecklas. I denna process måste Sverige vara med för att kunna påverka och vi bör därför underteckna och ratificera konventionen. Som samarbetspartner i ICAN, som 2017 erhöll Nobels fredspris, ser vi med oro på utredarens slutsats att Sverige inte bör tillträda konventionen. Kärnvapenöverlevare och kärnvapenprovsprängningsöverlevare hävdar med emfas att länder bör erkänna konventionen. Och för att kunna avhjälpa konventionens eventuella brister måste Sverige bli en statspart till konventionen.

Kontrollmekanismer tog över 20 år att inkluderas i NPT-avtalet och det är förstaeligt att förhandlarna inte löste detta på några veckor i och med tillskapandet av TPNW. Fördraget motverkar NATO-ländernas politik som inkluderar kärnvapenhot och utplacering av några av dess medlemmars kärnvapenarsenaler på olika platser i världen. Det är synnerligen viktigt att Sverige lever upp till sin goda nedrustningstradition och inte böjer sig för förtäckta hot från kärnvapenmakerna. Det är civilsamhället tillsammans med progressiva stater som har möjliggjort kärnvapenförbudet och Sverige bör samarbeta med andra stater och civilsamhället för att implementera kärnvapenförbudskonventionen.

Att förbudet skulle försvåra Sveriges säkerhetspolitiska samarbeten är spekulationer. Regeringens uttalade mål har varit att skriva under konventionen. Att det amerikansk-svenska militära samarbetet skulle kunna påverkas är ensidiga uttalanden från den amerikanska före detta försvarsministern Jim Mattis. Konventionen innehåller inte, som utredaren påstår, ett generellt förbud för avskräckningspolitik. Utredaren skriver att detta förbud innebär negativa konsekvenser för de NATO-länder som förlitar sig på NATO:s kärnvapenparaply. Värt att notera är att Sverige står utanför detta kärnvapenparaply. Utredaren specificerar inte hur detta kommer att ske, inte heller hur detta kärnvapenparaply är formellt bekräftat. Det är självfallet så att konventionen inte kan innehålla krav på att länder ska nedrusta innan konventionen träder i kraft. Detta vore folkrättsvidrigt och djupt ologiskt. Att konventionen skulle försvåra försvarssamarbete och de säkerhetslösningar som Sverige har med grannländerna och NATO är ett problematiskt påstående.

Påståendet att kärnvapenländerna inte ansluter sig till konventionen må stämma i nuläget men i framtiden kan kärnvapenländer mycket väl komma sig att ansluta sig till konventionen.

Faktum är att det är en av huvudpoängerna med fördraget. Utredaren menar vidare att konvention behöver utvecklas, att den inte är färdig. 70 stater har ansett att den är färdig nog och skrivit under den. Vad utredaren har i åtanke med en färdig konvention utvecklas inte närmare. Det är ett begrepp som närmast är missvisande eftersom konventioner står i ständig utveckling och förändras med tilläggsprotokoll och andra texter och mekanismer. Vilka allvarliga bieffekter för Sverige som åsyftas förklaras inte heller det närmare. Att konventionen måste utvecklas för att det önskade syftet ska uppnås är ytterligare ett påstående som utredaren tydligen anser är självklart. Tesen att ett svenskt tillträde skulle få mycket betydande negativa konsekvenser för Sverige framläggs. Inga argument som styrker denna tes presenteras dock.

TPNW är ett konkret framsteg i kampen för en kärnvapenfri värld. Sverige var ett av 122 länder som var med och röstade igenom konventionen som innebär ett totalförbud av kärnvapen. Fördraget skiljer sig från NPT som fokuserar på icke-spridning av kärnvapen och att icke-kärnvapenmakter inte ska anskaffa dessa massförstörelsevapen. Förbudet i TPNW inkluderar utveckling, förvaring, transport, användning och hot om kärnvapen. De kärnvapenmakter som ansluter sig till konventionen förbinder sig att upprätta en tidsplan för förhandlingar i syfte att avskaffa landets kärnvapenarsenal. Världen måste förbjuda och nedrusta kärnvapen. USA:s utträde ur INF-avtalet och Rysslands påföljande dito visar tydligt faran av att frånträda nedrustningsvägen. Upprustning stundar i Europa och kärnvapenhotet kommer att öka på grund av detta. De moderna, mer användarvänliga kärnvapen ökar sannolikheten att kärnvapen kommer till användning i en konfliktsituation. Utredaren analyserar inte dessa aspekter av säkerhetsläget. Han går inte heller in på de fruktansvärda humanitära konsekvenserna av kärnvapen användande.

Utredningen har fundamentala brister inklusive i antaganden och metoder. Vad avser verifikation så fastlägger konventionen lika krävande eller mer krävande verifikationsmekanismer som icke-spridningsavtalet NPT, hörnstenen i kärnvapenedrustningsvärlden med 191 medlemsstater. TPNW saknar alltså inte, som det felaktigt påstås i utredningen, instrument för verifiering. Kärnvapen är inte definierade i konventionen hävdar utredaren och menar att det försvårar försvarssamarbeten. Men praxis har utmejslat en gemensam förståelse för hur kärnvapen definieras.